

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Ivris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

8 de Pœnis hæreticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

summus Pontifex, Antistites locorum, concilium œcumenicum, locale, provinciale, & episcopale. Ad episcopos iure ordinario cognitio pertinet, quia in præpositi sunt, ut curam agant gregis, unde & nomen habent, & ut regant ecclesiam Dei. *Actu. 20. Clemens Papa Julio & Juliano epistola. 4. Et concilium generale. c. excommunicamus. c. 13. §. fin. de hæret. Mileuitanum, & Africanum statuunt. Milenit. concil. 25. item in concil. Afric. c. 90. episcopum negligentem aduersus hæreticos posse conueniri & vocari ab episcopis vicinis diligentibus, ut negligentia arguatur de hac inopia, nec hæreticos curantem reuocare, communione priuandum, nec mentum hac de re, etiam episcopatum amittere. Et Arcad. & Honor. CC. l. i. de religione, lib. 16. C. Theod. tit. 9. Quoties iniquum, de religione agitur, episcopos conuenit agitur. Delegati, sunt inquisitores dicti hæreticæ prauitatis, qui delegantur & ab ordinariis, & generaliter a summo Pontifice in aliqua provincia vel regno: vad & deputati iudices sæpe dicuntur a Clemente V. *clem. i. de hæret. lib. 5. clem. tit. 3.**

¶ Horum iudicium quilibet, scilicet diœcesanus, & inquisitor hæreticæ prauitatis, ex placitis concilii Viennensis, *clem. 1. §. 1. eod. in clem. & aliorum Pontificum, c. per hoc, c. 18. eo. in 6. s. ut officium. eod. alio inconsulto, potest vocare seu citare. retinere seu retentare, quod vulgus arrestare, capere, & carceribus mancipare, compedes, numellas seu manicas ferreas iniicere & inquirere in crimine hoc. Tria autem excepta sunt, quæ inquisitor sine diœcesano, seu eius officiali, vel sede vacante, sine deputato a capitulo: & diœcesanus sine inquisitore separatim non potest, nisi vna conueniant. Primum, non possit alter solus custodiæ & carceri dero. qui magis ad pœnam, quam ad custodiam pertinet, ut plerumque fit, *c. 1. §. fin. de hæret. in 6. c. quamuis, de po. in 6. c. nonimus, de verb. sign. c. pen. de aposta. reum mancipare 2. ne possit tormentis exponere. 3. ut solus non possit sententiam condemnationis ferre. Quod vltimum ex Viennensi concilio nuperime decretum, cum tamen olim, quando separatim diœcesanus & quæstor hæreticæ contouersie cognouissent, possent sententiam quoque seorsum ferre. *c. per hoc. c. 17. de hæret. in 6. facit extrav. 1. de hæret. in extrav. commis. Notat tamen Scholast. glo. in c. 1. §. 1. in verb. contra eos, eo. ap. clem. posse etiam nunc alterum horum iudicium sine altero reum absolueret, quod fauorabile ampliari, pœnale restringi debeat. c. statutu, de elect. in 6. c. præceptis, 1. 2. dist. c. accusatus, 3. q. 6. c. odia. de reg. in 6. l. cum quidam, de libe. præter. Iurisdictionis itaque inquisitorum hæc sunt, & defensionibus audire, in nocentes absolueret, redeuntes ad unitatem ecclesiæ recipere. Peritos qui sibi ut eis assistat vocare concilii causa. item clerum & populum ciuitatum, *c. 1. §. fin. de hæret. in 6. c. ut commissis. eod. ut vident expedire fidei negotio: cõuocare & iudices ecclesiasticos, c. presidentes, c. 6. de hæret. in 6. c. ut inquisitionis, eo. & reliqua, quæ ad pœnas pertinent, pertractare.****

¶ Non pertinet autem ad inquisitorum iurisdictionem, diuinationes, sortilegia, nisi hæresin saperent: sed debent ea iudicibus aliis temporalibus relinquere puniendi. *c. accusatus, §. 7. sane, eod. in 6. ¶ Nec pertinet etiam Iudæorum quæstiones, nisi in tribus casibus, c. contra Christianos cap. 1. §. eo. in 6. si Christianus Iudæus fuit, vel Iudæus Christianus factus, ad Iudaismum reuertatur. Si Iudæus ad Iudaismum pellexerit Christianum: Vel nisi Iudæi Christianos emant vel circumcidant. *Brutus, lib. 4. de hæret. cap. 2. per cap. de Iudæis, 4. §. dist. Nouas religiones inducere capitale fuit apud antiquos. ¶ Et olim capitis pœnam peregrini religioni Perfas irrogasse testis est Iosephus contra Appionem. Sepe atate a-norum, inquit Liuius, lib. 39. datum est negotium magistratibus, ut sacra externa fieri vetarent: Lexque illa decemuiralis, Cic. 2. de leg. Nemo separatim Deos habebat nouos, siue alienigenas: id enim confusionem facit religionum. Et ut dicebat Mecenas ad Octauium Cæsarem. *Dio Cass. lib. 52. histor. Qui noua numina introducunt, multos ad uitandum peregrinis legibus pellicunt: unde coniurationes, cõtentiones, & conciliabula existunt, minime commoda res vnius principum. Plurima & mala in licentia vagandi circa religionem inesse Liuius notat, dec. 3. lib. 5. & deca. 4. lib. 10.***

¶ Placuit & Ptolomæo regi, cum coram eo quæstio inter Iudæos & Samaritanos de antiquitate religionis ageretur, ut in iudicio partium vtrique aduocati non nisi cum capitis periculo de contouersia dicerent. Neque vllis aliis, quam ex lege Mosæica sumtis verentur argumentis: tandem quæ Sabbæum & Theodosium aduocatos Samaritanorum, obtinente Andronico pro Iudæis, morti addidit. *Ioseph. lib. 13. antiquit. c. 6. ¶ Fieri non potest, ut qui in duas religiones claudicat, verus sit Christianus. Si*

enim Deus est Deus, sequendus: & si Deus Baal, is sequendus: non autem in duas partes declinandum, ut dicebat Helias 3. Reg. c. 18. Non possumus duobus contrariis dominis seruire, *D. Math. cap. 6. Et qui vtramque vult contrariam retinere, certe is in neutram credit: Nam alteram violare erubesceret. Et fieri quidem potest apud paganos. diuersas sectas, ut apud Turcas, & religiones fuisse. Non enim aliqua illarum vera, & sæpe errores plures se compatiuntur. At nunquam error cum veritate quadrabit: ut nec vera vxor cum concubina, etsi plures concubinae extra vxorem se foueant, quamuis ægre. Nec passus est Deus diuitius populum suum pacifice viuere cum gentibus, sed statim iram in communicantes cum illis exeruit. 1. Machab. 1. Sub Tiberio ut ait Cornelius Tacitus, lib. 2. annal. Actum & de sacris Ægypti Indaciis, pellendis: factumque patrum consultum, ut quatuor milia liberius generis ea superstitione infecta, quæ idonea aras in insulam Sardiniam ueherentur, coercendis ibi latrociniis: & si obgrauitatem calis interissent, vile damnum: ceteri cedent Italia, nisi certam ante diem profanos ritus exuisent. Suetonius Tranquillus in Tiberio, cap. 36. firmat, & externas cæremônias, Ægypti, Iudaicosque ritus compescuisse Tiberium: coactis, qui superstitione ea tenebatur, religiofas vestes cum omni instrumento comburere. Fuerant & multis ante annis, ut scribit Q. Septimius Tertull. in apologetic. 6. Ægyptii Dei capitolio pulsi.*

De pœnis hæreticorum. Cap. 8.

- 1 Hæreticorum pœna canonica. ciuiles mixta.
- 2 Hæretici excommunicantur, & fauores eorum. Filii arcentur a beneficiis. nam 5. Sunt infames, mortui excommunicantur. eod. 4. Exauhorantur bonis confisatis: si clerici plecendi morte ad seculari iudicem remittantur, vel carceri perpetuo mancipantur. eod. 5. Non miscntur s. actibus ecclesiasticis, non accusant. eod. 7.
- 3 Beneficio priuandus, qui illud precibus hæreticorum fuerit adeptus.
- 6 Hæreticus relapsus, ut pertinax puniatur: & quis relapsus.
- 8 Hæreticorum pœna ciuiles que. Priuantur priuilegiis catholicorum, & mulier priuilegio præcedentis hypotheca. Res ecclesiasticas non contrectant, locatione, emione, emphyteosific. eod.
- 9 Commercium prohibentur, & ex iis querere, vel ex successione. eod.
- 10 Sunt intestabiles. eod.
- 11 Nec filii ex testamento alienius capiunt. Urbibus pellendi.
- 12 Non militent.
- 13 Priuantur immunitate.
- 14 Testimonium non dicant.
- 15 Ultimo supplicio afficiantur. & 16.
- 16 Hæreticorum mortuorum fit condemnatio. Et rebaptizantes ultimo supplicio damnantur.
- 17 Apostatantium a fide, vel apostatare cogentium pœna.
- 18 Apostatarum a fide penitentia num respiciatur.
- 19 Hæreticorum bona an a quolibet occupari possint.
- 20 Hæreticis pœna mortis infligenda. Et vindicta in illos diuina. & 21. 22.

Pœna & quædam hæreticis infliguntur temporales, dum viuunt, & supplicii vltimi, & post mortem. Illæ sunt vel canonice, vel ciuiles, vel mixtæ. ¶ Canonice, & veluti quando in vita omnes excommunicantur, ut morbida membra. *c. ecce. 24. q. 3. c. refecanda, eo. c. excommunicamus. in 1. de hæret. ca. canonica. 1. q. 3. c. sicut ait. & c. ad abolendam. de hæret. apud Greg. Qui annuntiant aliud, quam habemus, Euangelium, anathema. ad Gal. 1. Tum fauores & defensores eorum. c. si aduersus. & c. excommunicamus. in 1. §. credentes, de hæret. l. credentes, C. eod. ¶ Dehinc & secundo & iidem, & eorum filii, vsque in secundam generationem ecclesiasticorum beneficiorum incapaces fiunt, in c. 2. §. hæreticis, & §. ad hæc. eod. in 6. c. statutum, eo. tit. imo & illi beneficiis exuuntur, qui precibus hæreticorum fuerunt adepti. *c. quicumq. §. ad hæc, de hæret. in 6. Item sunt infames, c. infames, 6. q. 1. can. alieni, 27. q. anti. Gazarus, de hæret. C. l. i. de sum. rrim. C. ¶ Alia & pœna 3. canonica, ut mortuis pertinacibus denegeret sepultura, & mortui etiam excommunicantur. c. si quis episcopus, de hæret. apud Greg.**

¶ 4. Vt si noluerint resipiscere, & poenitentiam agere, pertinaces pimum, si clerici sint, & gradum aliquem in aliquo habeant, a beneficio & gradu & ordine exauctorentur, quod degradationem dicunt, damnati vt hæretici, confiscatis bonis illorum: dehinc secularibus iudicibus, vt digni qui morte plectantur, remittuntur. *c. vergentis. c. excommunicamus. in r. s. damnati vero. c. ad abolendam. eod. c. cum secundum leges. eod. in 6.* Solent enim iudices ecclesiastici in maioribus quibusque criminibus, incorrigibilem clericum priuilegiis exutum castigandum ad iudices seculares remittere. *c. at si clerici. de iud. apud Greg. c. nouimus. de verb. sign.* In magnis autem, vt plerumque, perpetuo carceri mancipare. *d. c. nouimus. s. fin. & c. quamuis. de poen. in 6.* Sicut & interdum hæreticis carcer perpetuus indicitur. *c. excommunicamus. in 2. s. pen. de heret. ap. Greg. c. r. s. fi. eo in 6.* Quomodo autem degradatio ab episcopo fieri debeat, quocirca debeant assistere episcopo episcopi vel clerici, iura aperte doceat. *in c. 1. eod. in 6. alia antiqua formula in c. si quis timidus. cum 2. seq. 15. q. 7.* Et nos de ea alibi docuimus. ¶ Et hæc remissio curiæ seculari, vel carceres perpetui infliguntur pertinacibus, & non pertinacibus, qui tamen alias abiurauerint hæresim, & relapsi sunt, licet poeniteant, & ad fidem redeant. *c. super eod. c. 4. de heret. in 6.* Relapsus porro dicitur, qui absoluitus est, abiurauitque hæresim semel, & postea cum hæreticis factus, vel verbo communicat, etiam si in aliam speciem heresis incidat, vel in eandem. *c. accusatus. cum 3. s. s. eod. in 6.* ¶ Adimitur hæreticis potestas tractandi ecclesiasticos actus. *c. ait. & seq. & c. audiuimus. 24. q. 1.* Sic & in Cod. Theodosiano veritum legibus, ne episcopi os faciant, vel confirmet hæretici, non clericos, *l. 1. 2. de iis. qui super relig. conten. in C. Theo.* Non admittuntur ad accusandum. *c. 1. 4. q. 1. c. pagani. 2. q. 7. c. alieni. eod.*

¶ 5. Poenæ civilis hæreticorum sunt plures etiam. In primis, omnibus priuilegiis, quæ contemplatione catholicæ religionis indulta sunt, exuuntur. *l. 1. c. de heret. 2.* Mulier hæretica, prerogatiua vt præferatur creditoribus, mariti in dote priuatur. *auth. item priuilegium. eod. C. s. quia enim de priuile. dor. heret. mulier. & c. in. 9. Auth. col. 8. conf. 4. § 3.* Iustinianus, hæc porro iubemus. *cum seq. s. s. conf. 1. 3. 1.* Inhibet hæreticis, ne res ecclesiasticas emanat, conducant, vel in emphyteusin accipiant: quod & Anastasius firmat. *l. c. si qui orthodoxe. 9. c. de heretico. § 4. Valent. Theodof. & Atcad. AAA. l. quid de Donatistis. 30. de iis qui sup. rel. cont. lib. 16. C. Theod. Donatistas, Manichæos, Phrygas, seu Priscillanistas a successione proximorum remouent, & ab omni liberalitate & successione quolibet titulo. Dehinc s. admittuntur ad emendandam, vendendam, contrahendamque cum conuictis facultatem. Quod & ad alios hæreticos productum est postea. *l. hereticorum. 56. eo. 6.* Et interdum Cæsares sæpe decreuerunt intestabiles ædiue & passiuæ esse hæreticos. *l. 8. 56. eod.* Et quamuis in Euanomianis aliquando lex abrogata fuerit, *l. 1. 3. 17. 26. eod.* nihilominus postea restituta prohibito. *l. 15. 39. 40. eo.* ¶ Et Iustinianus quoque statuit, *l. cognouimus. 10. & l. diuina. 12. de heret. C. auth. Gazaros. eo.* hæreticos filios excludi a successione patrum: neque etiam ex militis vel alterius testamento capere posse. ¶ 7. Et statutum vrbe pellendos hæreticos, ne alios inficiant erroribus, *l. 9. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 35. 48. 54. 55. 56. eo. tit. de iis qui sup. relig. conten. in C. Theod.* imo ob solam suspitionem hæreticos, nisi se ab ea purgauerint, infames & banniti censentur noua constitutione. *s. Gazaros. de stat. & consue. col. 10. in vsib. feud. in auth. Gazaros. C. de heretico. facit l. fin. de apostat.**

¶ 8. Statutum, ne militent hæretici. *l. 19. 32. 38. de iis qui sup. relig. cont. in C. Theod.* ¶ 9. Immunitates quæ omnes eis adimuntur. *l. curiales. 7. de heret. § 10.* Et Iustinianus, *l. quoniam multi. 11. eod.* statuit, testimonia hæreticorum in iudiciis contra catholicos non admitti: etsi in voluntariis & contractibus, & aduersum alios hæreticos recipiat. *11. In Nouellis Iustinianis, conf. 37. Αἰσθησιμαὶ βαπτιστῶν, ἡρετῶν δὲ καὶ εὐνοῦντων ἡρετῶν. id est, hæreticus ne baptizato, ad rempubl. ne acceditio, catechumenum ne circumciditio. ¶ Postremo Iustinianus vltimum supplicium imponitur a CC. *l. Arriani. 5. heret. C.* Quod nos mortem interpretamur. *l. vltimum supplicium. de poen. in P.* In mortem, & post datur & inquisitio & condemnatio. *l. Manichæos. C. de heret.* vt etiam damnetur memoria mortuorum. ¶ Rebaptizantes, Iustinianus etiam supplicio condemnantur. *l. 2. ne sacr. baptiz. reit. Quod si quis fidem omnino reliquerit, factus Apostata, ex Christiano Iudæus, vel paganus, bona eius fisco quærentur, *l. de apost. C. l. si. eo. tit. lib. 16. C. Theod. tit. 5.* cum accusatio fuerit approbata. Fiantque ex eodie, quo fidem reliquerunt, intestabiles, & incapaces testandi, vel donandi, criminis illo publico irretiti, *l. apostatatum, C. de apostat. l. 1.***

eod. tit. in C. Theod. exuti omnibus priuilegiis quæ solent Christianis irrogari. *l. hi qui sanctum. 14. eo. C.* Et si quis coegerit liberum apostatari, vel peruaserit, capite plectitur. *l. pen. de apostat. C.*

¶ Tamque graue hoc scelus est, vt delictæ atque violatæ religionis accusatio possit infitri post mortem vsque, in quinque annis. *l. 2. C. de apostat.* Neque ita a fide decedentibus datur poenitentia locus secundum leges ciuiles: lapsis enim & errantibus iubentur, non autem perditis. *l. 3. eod.* Quamuis aliquando legibus metu tormentorum Christianos, qui eiurant fidem, & immolassent vt idolis, poenitentia acta ab ecclesia receptos, etsi Nouatiani reclamarent.

¶ Bona hæreticorum iuste a Catholicis possideri & vindicari posse probat etiam D. Augustinus. *c. si de rebus. 23. q. 6. D. August. epist. 48.* Quæ intelligenda sunt, non vt auctoritate propria, sed per magistratum licentiam vsurpentur.

¶ Poenæ mortis in hæreticos colligi potest ex sacris Bibliis, *1. 11 ex Deuteronomio. c. 18.* Vbi falsus Propheta locutus in nomine Dei, quæ Deus non præcepit, interficiendus est. Et rursum, is quoque qui dixerit populo: *Eamus & sequamur Deos alienos. & c. Deuter. c. 17.* Vindicabit D. mendacium ecclesiæ factum, morte, in Anania & Saphira. *Act. 5.* D. Paulus Elimam Magum, qui crediturus reuocabat, cæcitate puniuit. *Act. 13.* Et Dominus nosse letus Christus palmitem non ferentem fructum vult abscindere, colligi, & in ignem mitti, vt ardeat. *D. Ioan. c. 13.* ¶ Sed & vtiones diuina in hæreticos, dissimulantibus principibus vel ferentibus, Dei iudicium manifestant. Refert Humfredus Luid. Dembrighiensis Cambro Britannus, in fragmento commentarii Britannicæ descriptionis, pag. 57. impressio. Colonia, 1572. per Birkmannum, in 8. in Poutuiffa, secundo Cambriæ regno, quo tempore S. Germanus Alesidorensis contra Pelagianam hæresim prædicaret, regem, vt in eo regno notum est, quod virum optimum suscipere recusauerat, occulto & terribili Dei iudicio, cum regia & tota familia in terræ viscera absorptum, quo in loco, non procul ab Oslualdia est stagnum incognitæ profunditatis, Liuidis, id est, vorago palatii in hunc diem dicitur. Meminit Neph. Callist. 14. *hyst. eccles. c. 36.* Anastasium, qui *δέρων* dicebat non dicendam, beatissimam virginem Mariam, in exilium missum circa Thebarum oratæ, terra aperta cœclum. Nestorius autem eius hæreticos fauoris linguam verbibus corrosam, & ita cum ingenti dolore expirasse, dicebant se ad maiores vocari poenas. Arrius in secessu viscera extrudit, Supperunt & his exempla si milia propemodum infinita. Poenæ hæc his maiores aliquando coniunguntur, quia horum criminibus alia crimina sæpe accedunt, vt calumniæ quibus hæretici insimulant quos sibi existimant obfiteri & aduersari. Accedunt homicidia, rebelliones in principes, proditioes, blasphemiæ: quæ omnia, vt crimen hæreticos componunt, sic & poenas variant. Paul. Iurific. 5. Recepturam sententiarum, *Qui nouis, inquit, videtur sapere, & vsu vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moueantur, honestiores deportentur, humiliores capere afficiantur.*

De Cautionibus contra hæreticos. Cap. 9.

1. Hæreticorum consortia vrbe alegendanda, & conuenticula interdicienda, & si fiant domus proscriptenda.
2. Hæreticos non castigantium principum ditiones in prædam primo occupanti conceduntur.
3. Libri hæreticorum & improbatæ religionis comburendi.
4. Disputari non debet de fide catholica publice.
5. Mysteria sacra non omnibus reuelata Christianis. § 6. & 7.
6. Anthropophagi habitus Christiani.
7. Cabalans non logebant Hebraei, nisi quadragenarij.
8. Mysteria Cereris non euulgata. Eleusina mysteria quæ eod.
9. Orgica sacra, & mysteria.
10. Vestalium arcana.
11. Palladium non ab omnibus videbatur impune.
12. Religionis causam noluit Otiluius publice audire.

Primum, vt diximus, vrbe pellendi, & conuenticula illorum in hibenda, prout leges statuunt, quæ si facta comprehendunt, loca fisco adiudicanda seu proscriptenda, si domini permiserint tibi ea fieri, vel, si inficiis dominis conductores conuenticulis loca præbuerint, multis castigandi. *l. conuenticulam, 16. de epist. & cler. c. 3. C. de her. & l. 6. ii. 27. 43. 48. de iis qui sup. relig. cont. in C. Theod. l. 2. de sum. trin. C. ¶ Itæ Iustinianus principibus, temporalibus, ne multos hæreticos sinat viuere: & monti per ecclesiã intra annu ditionis fisco decet &*